

VOLEBNÁ ÚČASŤ NA SLOVENSKU V ROKU 2020 Z POHĽADU GEOGRAFIE – ZMENA ALEBO STABILITA?

Dominik Kevický

*Masarykova univerzita, Brno, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav,
e-mail: kevicky.dominik@mail.muni.cz*

Abstract: The parliamentary elections in Slovakia in 2020 were ground-breaking. For the first time since 2002, turnout was higher than 60 per cent. However, the question is whether the increase in turnout also caused a change in its spatial distribution or whether it is only a continuous development of turnout based on trends already observed in previous elections. The distribution of turnout in municipalities in 2012, 2016 and 2020 elections were analysed to answer this question. First, the spatial distribution of turnout was examined by the method of spatial autocorrelation, specifically was used local indicator of spatial association. Analysis of factors, which influenced turnout, was based on multiple regression analysis and the additional statistical analysis was used for examining the relationship between turnout and municipality size. Results of local indicator of spatial association have shown that clusters of municipalities with high voter turnout were on northwestern Slovakia. Clusters of municipalities with low voter turnout were nearby borders with Hungary and Ukraine. The results of regression models have shown that the proportion of university graduates, the net migration rate, or the proportion of Roman Catholics in the municipality had a positive contribution on turnout in all analysed elections. And the share of Roma and Hungarian population in municipalities has been negatively influencing the voter turnout. The last analysis examined the relationship between voter turnout and the size of the municipality. Results have shown that the highest average voter turnout was in the smallest municipalities and the largest cities. For the first time was average turnout in the largest cities higher than in the smallest municipalities in parliamentary elections in 2020. Based on these findings it can be said that the parliamentary elections in 2020 were, in terms of the spatial distribution of voter turnout, a continuation of the established trends from the previous parliamentary elections.

Keywords: voter turnout, electoral geography, Slovakia, parliamentary elections, spatial autocorrelation, regression analysis

1 ÚVOD

Dňa 29. februára 2020 sa konali na Slovensku už desiate parlamentné voľby od nežnej revolúcie v roku 1989. V týchto voľbách došlo k niekoľkým významným politickým zmenám. Prvýkrát od roku 2006 nevyhrala parlamentné voľby strana

SMER-SD a jednalo sa o druhý najhorší volebný výsledok od jej vzniku. Taktiež svojho najhoršieho volebného výsledku dosiahla Slovenská národná strana, ktorá získala len o niečo viac ako 3 % hlasov. Po prvýkrát sa do parlamentu nedostala žiadna politická strana reprezentujúca záujmy maďarskej menšiny na Slovensku. Vo voľbách v roku 2020 došlo k nárastu volebnej účasti na 65,80 %. Po prvýkrát od roku 2002 bola volebná účasť nad 60 %. Otázkou je, či tento nárast volebnej účasti spôsobil aj zmenu v jej priestorovom rozložení alebo sa jedná iba o kontinuálny vývoj vychádzajúci z trendov pozorovateľných už v predchádzajúcich voľbách.

Podľa Plešivčáka et al. (2016) nebol na Slovensku uskutočnený dlhodobý a systematický geografický výskum volebnej účasti. Väčšina autorov sa venuje problematike volebnej účasti len ako súčasť celkovej analýzy volieb na Slovensku. Pravdepodobne jediné práce zamerané čisto na účasť vo voľbách konaných na Slovensku sú články od Mikuša a Gurňáka (2014), Kevického (2020) a Kevického a Daněka (2020).

Cieľom tohto príspevku je naviazat' na predchádzajúce výskumy a zistiť, ako sa zmenilo rozloženie volebnej podpory oproti predchádzajúcim parlamentným voľbám v rokoch 2012 a 2016 a porovnať faktory ovplyvňujúce volebnú účasť v rokoch 2012, 2016 a 2020. Vďaka tomu sa bude môcť určiť či voľby v roku 2020 sú z pohľadu volebnej účasti pokračovaním dlhšie trvajúcего trendu, alebo došlo k nejakej výraznej zmene voličského správania.

2 PREHĽAD LITERATÚRY A TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Kostelecký (2001) identifikoval okresy Slovenska, v ktorých bola v rokoch 1992 až 1998 vysoká volebná neúčasť a pomocou regresnej analýzy hľadal ovplyvňujúce faktory. Zistil, že volebná účasť bola nízka v okresoch s vysokou mierou kriminality a s vysokou priemernou mzdou zamestnancov, teda v metropolitných oblastiach Bratislavy a Košíc. Krivý (2012) si v rámci analýzy výsledkov volieb do parlamentu v roku 2012 všimol, že medzi rokmi 2010 a 2012 došlo k poklesu volebnej účasti v obciach s vysokým zastúpením maďarského obyvateľstva.

Madleňák (2012) skúmal regionálne rozdiely volebnej účasti v štyroch parlamentných voľbách od roku 1998 do roku 2010. Okresy Slovenska rozdelil do piatich kategórií podľa toho, aká bola odchýlka volebnej účasti v okrese od priemernej volebnej účasti. Zistil, že celkovo sa v skúmanom období výrazne nemenilo geografické rozloženie volebnej účasti, ale súčasne upozorňuje na pokles volebnej účasti vo východoslovenských okresoch a naopak k jej nárastu v Bratislave a okolí. Madleňák a Pink (2012) analyzovali územia so stabilne vysokou volebnou účasťou a neúčasťou v rokoch 1994 až 2010. Poukázali na to, že okresy so stabilnou neúčasťou tvoria na jednej strane periférne oblasti a na strane druhej veľkomestské prostredie. Podobnú analýzu uskutočnili i Gyárfášová a Krivý (2013), ktorí analyzovali parlamentné voľby v rokoch 1990 až 2012. Podotýkajú, že na Slovensku dochádza ku stabilizácii rozloženia volebnej účasti v čase v porovnaní s výkyvmi, ktoré boli cha-

rakteristické v 90. rokoch. Tiež konštatujú, že vďaka vyššej volebnej účasti v oblastiach s vyšším socioekonomickým statusom, sa Slovensko posúva ku štandardnému modelu volebnej účasti typickým pre západoeurópske demokracie. Mikuš (2014) si tiež všimol dlhodobej stability oblastí s nadpriemernou, respektíve podpriemernou volebnou účasťou. Zaznamenal, že okresy s dlhodobou podpriemernou volebnou účasťou majú podobné geografické rozloženie ako miera nezamestnanosti a dlhodobá nezamestnanosť. Rybář et al. (2017) použili k vysvetleniu geografického rozloženia volebnej účasti v parlamentných voľbách v roku 2016 regresnú analýzu a zistili, že účasť bola vyššia v obciach s lepšou ekonomickou situáciou, vyššou vzdelanosťou a vyšším podielom ľudí vo veku od 65 rokov. Došli k záveru, že volebná účasť je ovplyvnená prítomnosťou socioekonomických zdrojov.

Mikuš a Gurňák (2014) skúmali volebnú účasť v obciach Košického kraja v rokoch 1999 až 2014. Analyzovali zmenu volebnej účasti v rôznych typoch volieb v jednotlivých obciach kraja. Košický kraj sa v rámci Slovenska dlhodobou vyznačuje najnižšou volebnou účasťou vo všetkých druhoch volieb, pričom volebná neúčasť je podľa autorov spôsobená viacerými faktormi, napríklad neschopnosťou politikov, politickými kauzami a inými. Tieto faktory podľa autorov spôsobili až v štvrtine obcí v Košickom kraji kontinuálny pokles volebnej účasti v dvoch a viacerých voľbách za sebou (Mikuš a Gurňák, 2014).

Kostecký a Krivý (2015) skúmali urbánno-rurálne rozdiely volebnej účasti na Slovensku. Zamerali sa na rozdiel v priemernej výške volebnej účasti vo veľkostných kategóriách obcí a zistili dlhodobu vysokú volebnú účasť v najmenších obciach a postupne narastajúcu volebnú účasť v najväčších mestách. Zatiaľ čo v najväčších mestách zohrávajú dôležitú úlohu najmä socioekonomické charakteristiky, v najmenších obciach ide skôr o zvyk chodiť pravidelne voliť a o sociálny tlak vyvíjaný na voličov v rámci komunity, aby sa neodlíšili od „normálu“ a neboli ohováraní (Kostecký a Krivý, 2015).

Kevický (2020) skúmal stabilitu rozloženia volebnej podpory v parlamentných voľbách na Slovensku od roku 1990 do roku 2016. Poznámava, že rozloženie volebnej účasti bolo po roku 2000 oveľa viac stabilnejšie než v 90. rokoch 20. storočia. K stabilným oblastiam s nízkou volebnou účasťou patria okresy na východnom Slovensku, naopak stabilne vysokú volebnú účasť majú najmä okresy na strednom a západnom Slovensku. Kevický a Daněk (2020) skúmali faktory ovplyvňujúce výšku volebnej účasti. Zistili, že po roku 2010 je vyššia volebná účasť v obciach s vyšším podielom vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov, kladným migračným saldom a s vyšším podielom rímskokatolíkov. Naopak volebnú účasť znižuje vyšší podiel nezamestnaných osôb, vyšší podiel rómskeho obyvateľstva a v rokoch 2012 a 2016 i vyšší podiel maďarského obyvateľstva.

V nasledujúcich odsekoch budú predstavené teórie, ktorými sú regionálne rozdiely vo výške volebnej účasti najčastejšie vysvetľované.

Teória modernizácie (societal modernization theory) vychádza z predpokladu, že charakteristickým rysom modernej spoločnosti je demokratická forma vlády a participácia vo voľbách je potrebným predpokladom demokracie. Stupeň modernizácie spoločnosti je možné merať kvantitatívne súborom socioekonomických indiká-

torov. Čím je stupeň modernizácie vyšší, tým vyššie nároky sú vytvárané na aktívnu účasť obyvateľov v rozhodovacích procesoch (Norris, 2000). Preto autori ako Norris (2000) alebo Birch (2003) usudzujú, že čím je pokročilejšia modernizácia spoločnosti, tým je možné predpokladať vyššiu účasť vo voľbách. Indikátory tradične používanými pre meranie stupňa modernizácie sú napríklad miera urbanizácie, index ekonomického alebo ľudského rozvoja alebo nízky podiel ekonomicky aktívnych v agrárnom sektore.

Teória sklamaného voliča (theory of disenchanting voting) vysvetľuje volebnú účasť pomocou socioekonomických ukazovateľov podobne ako teória modernizácie, avšak ich vplyv interpretuje odlišne. Podnetom pre vznik tejto teórie bola zrejmá neadekvátnosť teórie modernizácie pre vysvetlenie vývoja a regionálnych rozdielov vo volebnej účasti v postsocialistických štátoch. Skutočnosť, že štát prešiel obdobím socializmu, znižuje podľa Kostadinovej (2003) a Paceka et al. (2009) volebnú účasť a zároveň špecificky podmieňuje efekt socioekonomických charakteristík. Nový (2013) podotýka, že špecifiká socialistického rozvoja spôsobili po páde socializmu ekonomické a politické problémy. Preto aj keď ukazovatele sociálneho a ekonomického rozvoja na agregovanej úrovni rástli, kvalita života niektorých občanov klesala a tí sa v reakcii na to rozhodli rezignovať na účasť v demokratickom procese. Touto argumentáciou teória vysvetľuje pokles volebnej účasti v postsocialistických štátoch v kontraste s ekonomickým a sociálnym rozvojom, kedy teória modernizácie predpokladá jej nárast.

Teória socioekonomického statusu (socioeconomic status theory), vychádzajúca priamo z klasickej kolumbijskej školy volebného správania, zahŕňa niekoľko prístupov vysvetľujúcich volebnú účasť pomocou ekonomických a sociálnych charakteristík jednotlivých občanov. Najčastejšie používanými ukazovateľmi sú vzdelanie, príjem, typ zamestnania, nezamestnanosť, pohlavie či vek osoby. Cieľom je určiť, aké socioekonomické charakteristiky jednotlivcov ovplyvňujú ich rozhodnutie ísť k voľbám. Podľa tejto teórie sa volieb viac zúčastňujú jednotlivci s vyšším socioekonomickým statusom, s dostatkom zdrojov (peniaze, schopnosti alebo informácie), vďaka ktorým sa im znížia náklady na hlasovanie a môžu získať väčšie zisky z výsledkov hlasovania (Wolfinger a Rosenstone, 1980). Kritika teórie socioekonomického statusu a zdrojov spočíva v tom, že socioekonomické charakteristiky toho veľa nepovedia o motivácii ísť voliť a často sú len ukazovateľom iných charakteristík, ktoré ovplyvňujú voličovo správanie.

Teória mobilizácie (mobilization theory) predpokladá, že rozhodnutie ísť alebo nejsť voliť nevychádza len z osobných hodnôt a postojov občanov, ale že je výrazne ovplyvnené aj ich okolím. Teória predpokladá, že voliči sú politicky mobilizovaní. Rosenstone a Hansen (2009) označujú za politickú mobilizáciu taký proces, pri ktorom kandidáti, politické strany, aktivisti, ale i nepolitické organizácie ako sú cirkvi, odbory alebo záujmové spolky, presvedčajú občanov k politickej participácii. Autori rozlišujú dva typy mobilizácie, a to priamu a nepriamu. Za priamu mobilizáciu považujú prípady, v ktorých je potenciálny volič oslovený politickou stranou alebo kandidátmi. K metódam tejto mobilizácie patria predvolebné mítingy, kampane v médiách, kontaktovanie voličov telefónom, poštou alebo elektronicky. V prípa-

de nepriamej mobilizácie je človek ovplyvnený ľuďmi zo svojho okolia. Môže byť mobilizovaný svojimi priateľmi, kolegami z práce, susedmi, členmi spolku alebo náboženskej komunity. Dôležitú úlohu môže zohrávať aj príslušnosť k určitej národnostnej menšine. Ak má menšina svoje politické zastúpenie, môže to zvyšovať mobilizáciu jej príslušníkov (Krivý, 2012; Szabó a Tátrai, 2016). Silno tiež ovplyvňuje rozhodovanie potenciálneho voliča jeho rodina. Viacero štúdií dokladá príklady toho, že ak sa najbližší člen rodiny zúčastnil volieb, tak sa výrazne zvýšila pravdepodobnosť, že sa sám občan zúčastní (Vlachová, 2012). Linek (2015) ďalej uvádza, že volebná účasť je vyššia, ak sú voliči spolu v manželstve oproti tomu, ak bývajú ako slobodný pár v spoločnej domácnosti. Okrem toho Knack (1992) poznamenáva, že v určitých oblastiach je vďaka štruktúre a stabilite osídlenia silná sociálna kontrola a tlak na obyvateľa, aby sa volieb zúčastnil. V prípade neúčasti môže dôjsť až k sociálnemu vylúčeniu obyvateľa z komunity. Jav sociálnej kontroly je typický najmä pre malé vidiecke obce (Kostecký a Krivý, 2015). Tým sa predpokladá, že v oblastiach s vyšším podielom obyvateľstva vyznávajúcich nejakú vieru, v oblastiach s vyšším zastúpením národnostnej menšiny a v malých obciach dochádza k väčšej nepriamej mobilizácii voličov, čím sa zvyšuje volebná účasť.

3 DÁTA A METÓDY

Analyzovaná bola volebná účasť v parlamentných voľbách v rokoch 2012, 2016 a 2020. Územnými jednotkami použitými pre analýzu boli obce. Pre zvýšenie váhy populačne veľkých obvodov boli navyše v regresnej analýze mestá Bratislava a Košice rozdelené na mestské časti. V analýze vzťahu medzi účasťou a populačnou veľkosťou obcí však boli tieto mesta hodnotené vždy ako celok, a to pre rešpektovanie ich pozície v sídelnej hierarchii Slovenska.

Údaje o volebnej účasti boli získané zo Štatistického úradu Slovenskej republiky (ŠÚ SR) (2012, 2016, 2020d). Nezávislé premenné boli vybrané tak, aby sa vzťahovali k tým aspektom sociálnej štruktúry a polohy obcí, s ktorými pracujú vyššie spomenuté teórie volebnej účasti. Vybraných bolo celkom deväť nezávislých premenných. Podiel uchádzačov o zamestnanie z počtu obyvateľov vo veku 15 až 64 rokov (skratka NEZAM), podiel obyvateľov v poproduktívnom veku (POPROD) a podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním (VŠ) boli zvolené pre testovanie platnosti teórií socioekonomického statusu, modernizácie a sklamaného voliča. Pre overenie vypovedajúcej schopnosti teórie mobilizácie boli zaradené ukazovatele náboženského a národnostného stavu obyvateľstva, a to podiel obyvateľov hlásiacich sa k rímskokatolíckej cirkvi (RIMKAT), podiel obyvateľov maďarskej národnosti (MAĎARI) a podiel obyvateľov rómskej národnosti (RÓMOVIA). Hrubá miera migračného salda (MSALDO) vypovedá o atraktivnosti miesta a v analýzach slúži ako ukazovateľ ekonomického rozvoja obce a tiež ako citlivý ukazovateľ geografickej polohy. Bola vypočítaná ako rozdiel prisťahovaných a vysťahovaných na 1 000 obyvateľov obce, a to vždy z priemeru troch po sebe nasledujúcich rokov. Miera indukovanej potratovosti (POTR) a hrubá miera rozvodovosti

(ROZVOD) boli zaradené preto, že Kostelecký (2001) preukázal vplyv týchto ukazovateľov na volebnú účasť na Slovensku v 90. rokoch 20. storočia.

Zdrojom dát o sociálnej štruktúre boli databázy Štatistického úradu Slovenskej republiky. Dáta vychádzali zo sčítania obyvateľstva (ŠÚ SR, 2011) alebo z priebežnej evidencie (ŠÚ SR, 2020a, 2020b, 2020c). Zo sčítania obyvateľstva boli získané údaje o náboženskej (RIMKAT), vzdelanostnej (VŠ) a národnostnej štruktúre obyvateľstva (MAĎARI, RÓMOVIA). Z údajov, ktoré sú dostupné každoročne (NEZAM, POPROD, MSALDO, POTR, ROZV), boli vypočítané ich trojročné priemery. Priemery boli počítané z roku, v ktorom sa konali voľby a dvoch predchádzajúcich rokov. U volieb v roku 2020 sa bral priemer z predchádzajúcich troch rokov z dôvodu nedostupnosti dát pre rok 2020.

Na základe vyššie spomenutých teórií a zo zistení predchádzajúcich autorov vznikli dve hypotézy, pomocou ktorých sa zistí, či došlo v roku 2020 k zmene v rozložení volebnej účasti, alebo bol zachovaný dlhodobý trend:

H1: Volebná účasť je vyššia v obciach s vyšším podielom vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov, s pozitívnym migračným saldom a s nízkou mierou nezamestnanosti.

H2: Volebná účasť je vyššia v obciach s menším počtom obyvateľov, s vyšším podielom veriacich obyvateľov a s vyšším podielom obyvateľov niektorej národnostnej menšiny.

Prvá hypotéza vychádza z teórií modernizácie, sklamaného voliča a socio-ekonomického statusu, zatiaľ čo druhá vychádza z teórie mobilizácie. Pri platnosti hypotéz je možné v prípade parlamentných volieb v roku 2020 doložiť pokračovanie trendov zistených v predchádzajúcich voľbách. V prípade neplatnosti hypotéz potom došlo k zmene faktorov, ktoré ovplyvňujú rozloženie volebnej účasti na Slovensku.

K určeniu zhlukov s vysokou popríklad nízkou volebnou účasťou sa používa priestorová autokorelácia dát. Tá vychádza z Toblerovho prvého zákona, ktorý hovorí: „*Všetko je v spojitosti so všetkým, ale blízke veci sú viac spojené ako veci vzdialené*“ (Tobler, 1970 in Maškarinec, 2014, s. 43). Priestorová autokorelácia sa prejavuje štatisticky významným usporiadaním hodnôt sledovaného javu v priestore. Tiež predstavuje koreláciu jedného javu so sebou samým v priestore. Pomocou priestorovej autokorelácie sa dajú identifikovať priestorové vzorce určitého javu (Spurná, 2008; Maškarinec, 2014).

K určeniu štatistickej významnosti zhlukov bolo použité Moranovo I kritérium. Toto kritérium bolo vybrané z toho dôvodu, že jeho výpočet a interpretácia sa podobá Pearsonovmu korelačnému koeficientu. Moranovo I kritérium popisuje globálnu mieru priestorového zhlukovania sledovaného javu (Spurná, 2008). Ak sú hodnoty v jednej jednotke obklopené podobnými hodnotami i v susedných jednotkách, tak ide o pozitívnu priestorovú autokoreláciu označovanú ako priestorové zhlukovanie. Ak hodnoty Moranovho I kritéria majú záporné hodnoty, jedná sa o priestorové odchýlky (región s nízkymi hodnotami je obklopený regiónom s vysokými hodnotami a naopak). Hodnoty blízke nule ukazujú na priestorovú nezávislosť regiónov (Maškarinec, 2014).

Dôležitú úlohu pri výpočte Moranovho I kritéria zohráva, s akým typom matice sa pri analýze pracuje, pretože Moranovo I kritérium je silne ovplyvnené konštrukciou priestorovo váženej matice. Existuje niekoľko metód k tvorbe priestorovo váženej matice, ktoré môžeme rozdeliť do dvoch skupín. Prvá skupina sú diskkrétne matice obsahujúce zvyčajne hodnoty iba 0 a 1. Toto číslo určuje, či sú si regióny priestorovo blízke alebo nie (Maškarinec, 2015). Metódy využívajúce diskkrétne matice sa označujú napríklad pohybmi šachových figúrok (schéma veža, schéma kráľovná). Druhou skupinou sú spojité matice, ktoré používajú vzdialenosť medzi jednotlivými regiónmi, kedy s narastajúcou vzdialenosťou klesá intenzita priestorových interakcií (Maškarinec, 2015).

V rámci tejto práce sa pracovalo s fixnou vzdialenosťou 10 km. Táto vzdialenosť bola zvolená na základe predchádzajúcich prác, ktoré preukázali vhodnosť tejto fixnej vzdialenosti pre sídelnú štruktúru (Spurná, 2008; Maškarinec, 2014). Vzdialenosť 10 km sa v analýze počítala od geometrického stredu skúmaného územia.

Vzhľadom k tomu, že Moranovo I kritérium je globálna analýza, čiže môže zakryť nejaké lokálne priestorové vzorce, bol v práci použitý lokálny indikátor priestorovej asociácie (LISA). Ide o lokálny ekvivalent Moranovho I kritéria, pretože súčet všetkých indikátorov je úmerný globálnej hodnote Moranovho I kritéria (Spurná, 2008). Analýza LISA vychádza z Moranovho diagramu (tab. 1), ktorý znázorňuje základné výsledky priestorovej autokorelácie. V tomto diagrame sú pôvodné hodnoty premenných na horizontálnej osi a vypočítaná hodnota z okolitých regiónov na vertikálnej osi (Spurná, 2008).

Tabuľka 1 Moranov diagram

vážená hodnota premennej v blízkych hodnotách	nízka – vysoká <i>negatívna priestorová autokorelácia</i>	vysoká – vysoká <i>pozitívna priestorová autokorelácia</i>
	nízka – nízka <i>pozitívna priestorová autokorelácia</i>	vysoká – nízka <i>negatívna priestorová autokorelácia</i>
hodnota premennej v priestorovej jednotke		

Zdroj: Spurná (2008)

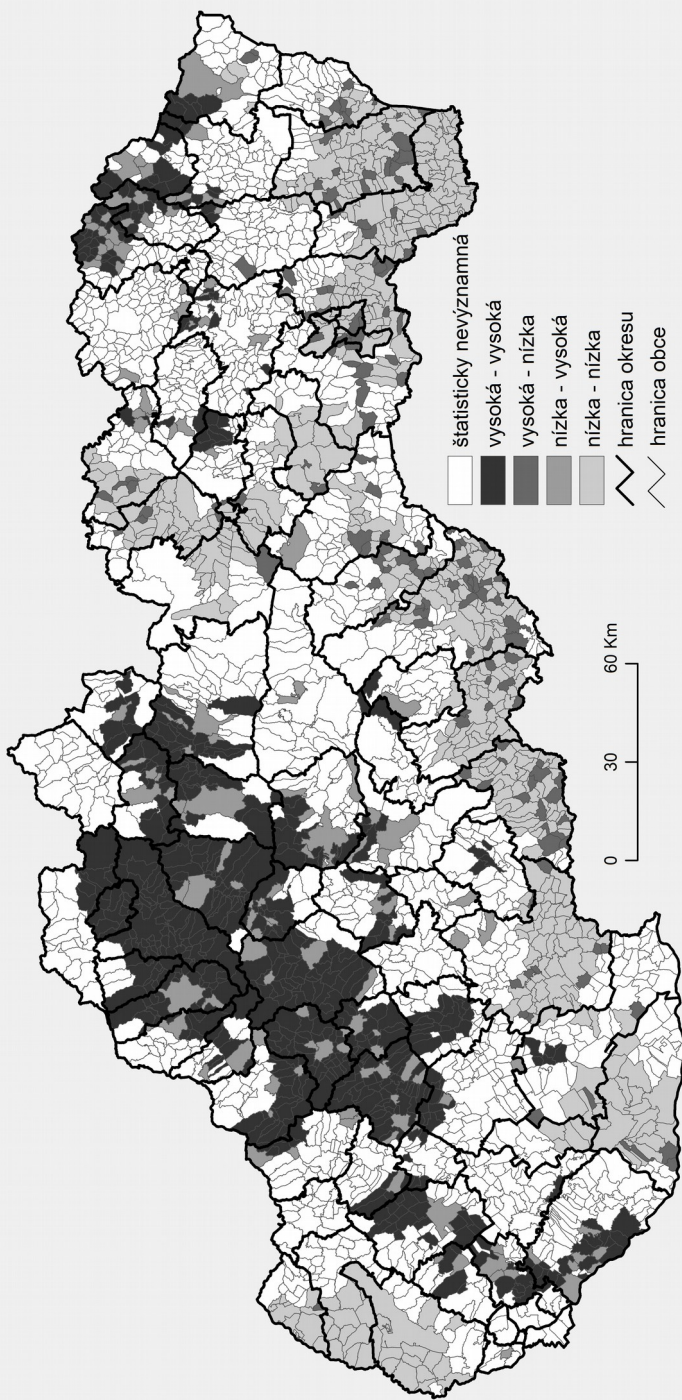
Priestorové jednotky sa na základe výpočtu analýzy LISA môžu kategorizovať do štyroch skupín, ktoré odpovedajú štyrom kvadrantom Moranovho diagramu. V pravom hornom rohu a ľavom dolnom rohu sa nachádzajú jednotky, ktoré majú vysoké alebo nízke hodnoty vzhľadom k priemeru a ich okolie je na tom rovnako. Hovorí sa o tzv. hot spotoch (vysoká – vysoká hodnota) a tzv. cold spotoch (nízka – nízka hodnota). V ostatných rohoch sa nachádzajú priestorové odchýlky (Spurná, 2008).

Pre určenie významných faktorov ovplyvňujúcich výšku volebnej účasti v obciach Slovenska bola použitá viacnásobná lineárna regresia. Táto metóda umožňuje v súbore nezávislých premenných identifikovať tie, ktoré štatisticky významne vysvetľujú variabilitu závislej premennej, v tomto prípade volebnej účasti. Tiež umožňuje zistiť, akú časť variability závislej premennej dokážu nezávislé premenné vysvetliť a posúdiť relatívnu dôležitosť každej z nezávislých premenných (Rabušic, 2004). Použitá bola metóda váženej regresnej analýzy. Premenné vstupujúce do analýzy boli vážené počtom voličov zapísaných vo volebných zoznamoch obcí. Pre poradie vstupu nezávislých premenných do regresného modelu bola zvolená metóda Enter. Prínos jednotlivých premenných pre vysvetlenie variability volebnej účasti bol hodnotený štandardizovaným regresným koeficientom (beta). Čím vyššia je absolútna hodnota štandardizovaného koeficientu, tým je daná nezávislá premenná významnejšia pre vysvetlenie variability závislej premennej (Hendl, 2012).

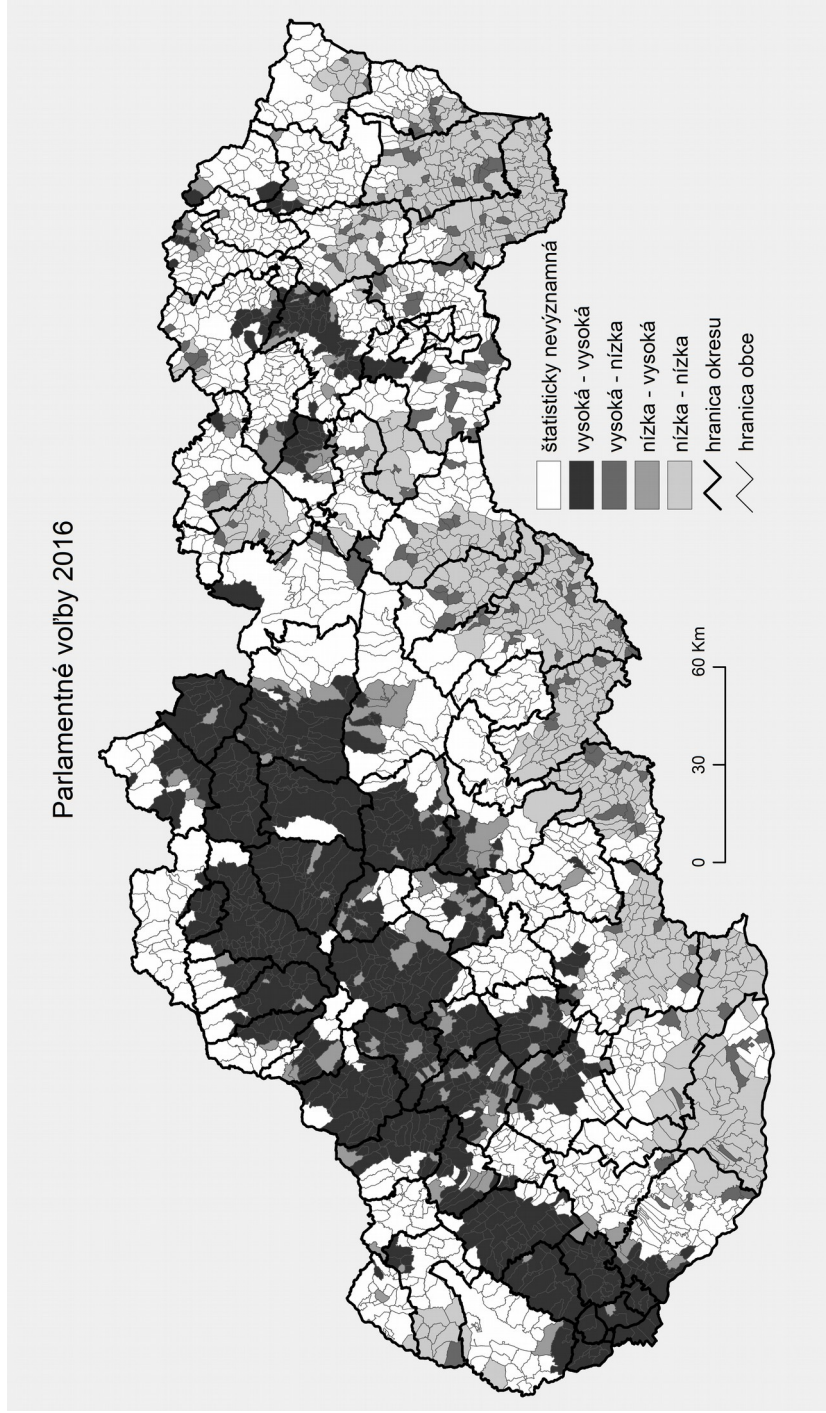
4 VÝSLEDKY A DISKUSIA

Najprv sa hodnotilo rozloženie volebnej účasti na Slovensku pomocou výsledku analýzy LISA. Výsledky za jednotlivé roky vidno na obr. 1 až 3. Vo voľbách v roku 2012 bol najväčší zhhluk obcí s vysokou volebnou účasťou lokalizovaný na severozápade Slovenska a zasahoval i na západné Slovensko do oblastí horného Považia a hornej Nitry. Naproti tomu zhlukov s nízkou volebnou účasťou bolo viac. Jeden sa nachádzal na Záhorí, ďalšie boli na hraniciach s Maďarskom, kde kompaktné bol zhhluk najmä v regióne dolného Zemplína a ešte bol viditeľnejší zhhluk na rozhraní stredného a východného Slovenska (obr. 1). O štyri roky neskôr sa zväčšil zhhluk obcí s vysokou účasťou na severozápadnom Slovensku a objavili sa nové zhluky v Bratislave a jej okolí a v okolí Prešova. Naproti tomu sa výrazne zmenšili zhluky obcí s nízkou volebnou účasťou na Záhorí a na hraniciach stredného a východného Slovenska. Zhluk obcí s nízkou volebnou účasťou na hraniciach s Maďarskom sa naopak zväčšil. Vystupujú tu najmä regióny Podunajska, Novohradu, Gemera a dolného Zemplína, čo platí aj pre voľby v roku 2020 (obr. 2). Vo voľbách v roku 2020 sa vytvoril ucelený pás obcí s vysokou volebnou účasťou od Bratislavy, cez Trnavu, stredné a horné Považie, Liptov až po Oravu a menší zhhluk obcí v okolí Prešova. Zhluk obcí s nízkou volebnou účasťou na Záhorí úplne vymizol a zhluk na Zemplíne sa oproti predchádzajúcim voľbám rozšíril po takmer celej dĺžke hranice s Ukrajinou (obr. 3).

Parlamentné voľby 2012

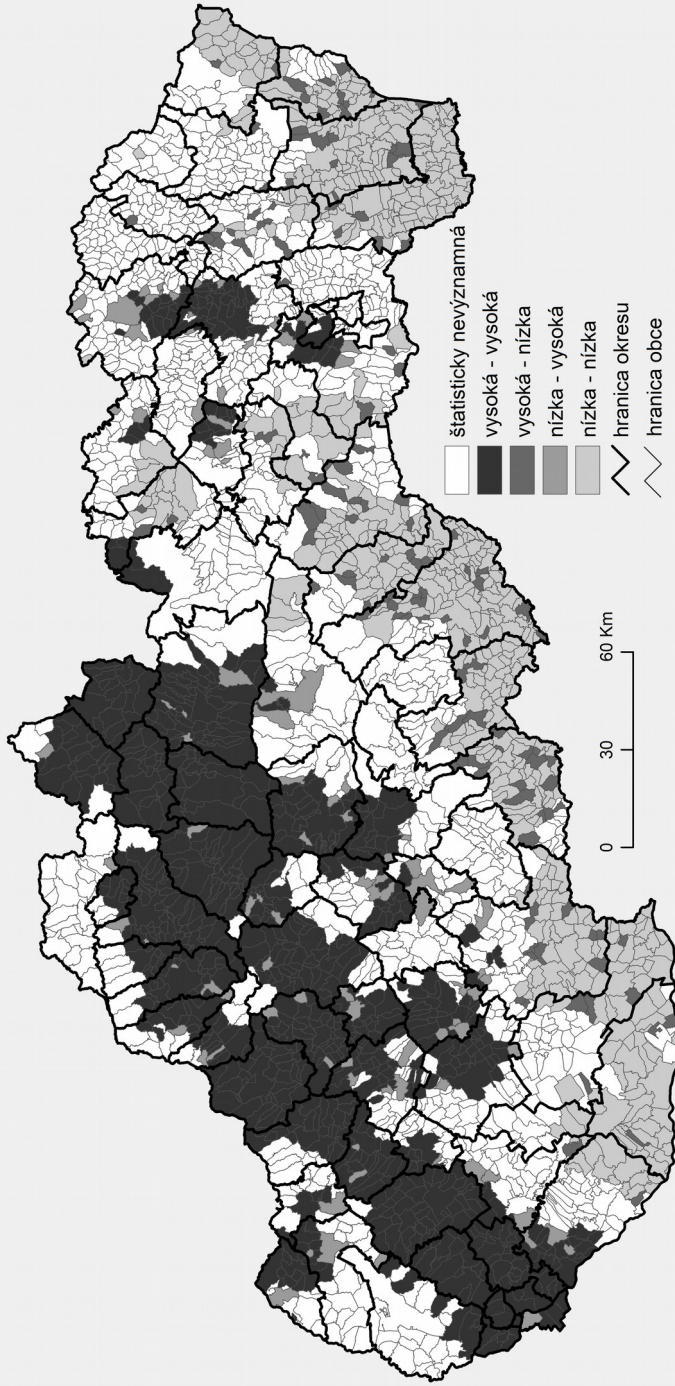

Obrázok 1 Analýza LISA volebnej účasti v parlamentných voľbách na Slovensku na úrovni obcí v roku 2012.
Zdroj dát: ŠÚ SR (2012)

Obrázok 2 Analýza LISA volebnej účasti v parlamentných voľbách na Slovensku na úrovni obcí v roku 2016.
 Zdroj dát: ŠÚ SR (2016)

Parlamentné voľby 2020

Obrázok 3 Analýza LISA volebnej účasti v parlamentných voľbách na Slovensku na úrovni obcí v roku 2020.
Zdroj dát: ŠÚ SR (2020d)

Na základe porovnania výsledkov analýzy LISA vyplynulo, že rozloženie volebnej účasti v roku 2020 sa výrazne neodlišovalo od rozloženia účasti v rokoch 2012 a 2016. Naopak ide skôr o pokračovanie trendov z predchádzajúcich volieb, na ktoré poukázali Krivý (2012) a Kevický (2020) pomocou využitia metódy územia volebnej podpory.

Regresná analýza ukázala, že okrem indexu indukovanej potratovosti v roku 2012 a hrubej miery rozvodovosti v roku 2020, boli všetky premenné štatisticky významne na 1 % hladine významnosti (tab. 2). Vo všetkých voľbách v skúmanom období bol dôležitým faktorom vysvetľujúcim výšku volebnej účasti podiel ľudí hlásiacich sa k rímskokatolíckej cirkvi. Tento ukazovateľ si udržoval i relatívne podobné absolútne hodnoty štandardizovaného regresného koeficientu (beta). Vo voľbách v rokoch 2016 a 2020 pozitívne ovplyvňoval volebnú účasť i podiel ľudí s vysokoškolským vzdelaním. Vplyv podielu ľudí vo veku od 65 rokov medzi rokmi 2012 a 2020 strácal, teda význam tejto premennej pri vysvetľovaní geografickej variability volebnej účasti klesal. Naopak zvyšoval sa vplyv migračného salda.

Tabuľka 2 Výsledky regresných analýz pre volebnú účasť v parlamentných voľbách na Slovensku v rokoch 2012 až 2020

Premenné	Voľby v roku 2012		Voľby v roku 2016		Voľby v roku 2020	
	beta	p	beta	p	beta	p
NEZAM	-0,15	0,00	-0,19	0,00	-0,19	0,00
RIMKAT	0,23	0,00	0,22	0,00	0,21	0,00
VŠ	0,11	0,00	0,26	0,00	0,23	0,00
MAĎARI	-0,14	0,00	-0,21	0,00	-0,28	0,00
RÓMOVIA	-0,18	0,00	-0,21	0,00	-0,24	0,00
POPROD	0,27	0,00	0,21	0,00	0,13	0,00
MSALDO	0,17	0,00	0,24	0,00	0,25	0,00
ROZVOD	-0,13	0,00	-0,11	0,00	0,02	0,24
POTR	-0,03	0,04	-0,04	0,00	-0,09	0,00
	R²	0,38	R²	0,54	R²	0,58

Zdroj dát: ŠÚ SR (2011, 2012, 2016, 2020a, 2020b, 2020c, 2020d)

Volebnú účasť v obciach znižoval podiel rómskeho obyvateľstva a s rastúcou hodnotou štandardizovaného regresného koeficientu i podiel maďarského obyvateľstva. Tento ukazovateľ sa ukázal vo voľbách v roku 2020 ako najvýznamnejší faktor, ktorý ovplyvňoval volebnú účasť. Podiel nezamestnaných osôb tiež znižoval volebnú účasť, avšak jeho vplyv bol menší než v prípade vyššie spomenutých faktorov. Index indukovanej potratovosti mal na vysvetlenie variability volebnej účasti len zanedbateľný vplyv. Hrubá miera rozvodovosti dokázala prispieť k vysvetleniu variability o niečo viac než index indukovanej potratovosti, ale aj jej prínos bol nižší v porovnaní s premennými vyjadrujúcimi národnosť, náboženské vyznanie, vekovú štruktúru alebo vzdelanie.

Regresné modely tiež ukázali, že postupne dochádzalo k zvyšovaniu podielu variability závislej premennej vysvetlenej regresným modelom, čo bolo indikované nárastom koeficientu determinácie (R²). Regresné modely s vyšším koeficientom determinácie mali vyššiu vypovedaciu schopnosť. To ukázalo, že rozdiely medzi obcami vo volebné účasti sa v čase stávali viac podmienené sledovanými socioekonomickými indikátormi. Tieto zistenia potvrdili predchádzajúce výskumy Rybáře et al. (2017) a Kevického a Daněka (2020), ktorí tiež pozorovali význam socioekonomických faktorov na vysvetlenie výšky volebnej účasti.

Z hľadiska teórie mobilizácie Szabó a Tátrai (2016) predpokladali, že vyšší podiel národnostnej menšiny zvyšuje ochotu voličov voliť svoju národnostnú stranu, čo zároveň zvyšuje i volebnú účasť. Regresné modely však ukázali u oboch skúmaných národnostných menšín opačný trend. To mohlo byť spôsobené u rómskej národnosti okrem iného i absenciou relevantnej rómskej politickej strany. Naproti tomu Krivý (2012) považoval za jeden z dôvodov poklesu volebnej účasti v obciach s maďarským obyvateľstvom rozštiepenosť politického spektra, kde v rokoch 2012 a 2016 kandidovali dve a v roku 2020 dokonca tri strany, ktoré sa zameriavali na maďarskú menšinu.

Teória socioekonomického statusu a teória modernizácie predpokladali väčšiu volebnú účasť vo veľkých mestách, avšak Kostelecký (2001) zaznamenal v najväčších mestách veľmi nízku volebnú účasť. Kostelecký a Krivý (2015) poukázali na vyššiu volebnú účasť v malých obciach. Preto, aby sa overil vzťah medzi veľkosťou obce a účasťou, boli obce rozdelené do desiatich veľkostných kategórií. Pre každú kategóriu bola vypočítaná volebná účasť a následne index volebnej účasti, ktorý porovnával účasť v kategórii s národným priemerom. Hodnota indexu pre národný priemer bola 1,0 (tab. 3).

Tabuľka 3 Index volebnej účasti veľkostných kategórií obcí v parlamentných voľbách na Slovensku v rokoch 2012 až 2020 (Slovensko = 1,0)

Veľkostná kategória		Index volebnej účasti		
		2012	2016	2020
A	0 – 199 obyvateľov	1,12	1,09	1,01
B	200 – 499 obyvateľov	1,07	1,04	1,00
C	500 – 999 obyvateľov	1,03	1,01	0,99
D	1 000 – 1 999 obyvateľov	1,03	1,00	1,00
E	2 000 – 4 999 obyvateľov	1,00	0,98	0,98
F	5 000 – 9 999 obyvateľov	0,96	0,96	0,97
G	10 000 – 19 999 obyvateľov	0,95	0,95	0,96
H	20 000 – 49 999 obyvateľov	0,95	0,95	0,97
I	50 000 – 99 999 obyvateľov	1,02	1,05	1,06
J	100 000+ obyvateľov	1,02	1,07	1,06

Zdroj dát: ŠÚ SR (2012, 2016, 2020d)

Vývoj volebnej účasti vzhľadom k veľkostnej kategórii obce mal v prvých dvoch skúmaných voľbách tvar písmena U. Vysoká volebná účasť bola v najmenších obciach a s rastúcim počtom obyvateľov klesala. Avšak u miest s viac ako 50 000 obyvateľmi volebná účasť znova narastala. Z dlhodobého hľadiska bolo viditeľné, že dochádzalo k znižovaniu volebnej účasti v najmenších obciach a naopak volebná účasť v najväčších mestách narastala. Dokonca v roku 2020 bola priemerná volebná účasť v najväčších mestách vyššia než priemerná účasť v najmenších obciach, čo sa stalo po prvý krát od volieb v roku 1990. K tomu volebná účasť v najmenších obciach dosiahla hodnoty celoslovenského priemeru. Tento vývoj tiež potvrdil nárast dôležitosti teórie socioekonomického statusu a teórie modernizácie pre vysvetlenie priestorovej nerovnosti volebnej účasti.

Na základe uskutočnených analýz bolo možné overiť platnosť vytýčených hypotéz. Ukázalo sa, že obidve hypotézy sú platné pre voľby v roku 2020. Platnosť prvej hypotézy poukázala na to, že v posledných voľbách sa dala vysvetliť priestorová nerovnosť volebnej účasti podľa teórie modernizácie a teórie socioekonomického statusu. Naproti tomu teória sklamaného voliča, pomocou ktorej sa vysvetľovala volebná účasť v postsocialistických krajinách, má na základe uskutočnených analýz nižší význam než v 90. rokoch 20. storočia (Kostadinova, 2003; Nový, 2013). Treba však podotknúť, že zvolené ukazovatele nemuseli úplne reprezentovať teóriu sklamaného voliča. Platnosť analýz na úrovni okresov by bolo vhodné podložiť pomocou ďalších premenných, ktoré by teóriu lepšie reprezentovali. Vhodnými ukazovateľmi by mohli byť napríklad miera chudoby, priemerná mzda alebo miera kriminality.

Čiastočná platnosť druhej hypotézy poukázala zas na to, že volebná účasť sa čiastočne môže vysvetliť i teóriou mobilizácie. Jej platnosť potvrdila vyššia volebná účasť v obciach s vyšším podielom rímskokatolíckych veriacich a tiež v menších obciach, kde sú voliči mobilizovaní svojím okolím (Knack, 1992). Naproti tomu sa nepotvrdila platnosť teórie mobilizácie v prípade národnostných menšín, avšak tento trend už zaznamenali predchádzajúce štúdie (Krivý, 2012; Kevický a Daněk, 2020).

5 ZÁVER

Parlamentné voľby v roku 2020 boli z hľadiska výsledkov prelomové oproti predchádzajúcim voľbám. Po dlhšej dobe dosiahla volebná účasť viac ako 60 %. Uskutočnené analýzy však ukázali, že z hľadiska rozloženia volebnej účasti voľby v roku 2020 neboli až tak veľmi prelomové.

Výsledky analýzy LISA ukázali, že obce s vysokou volebnou účasťou sa v roku 2020 koncentrovali od Bratislavy a jej okolia smerom na severovýchod až na Oravu a v okolí Prešova. Naproti tomu zhluky obcí s nízkou volebnou účasťou boli koncentrované najmä na hraniciach s Maďarskom a Ukrajinou. Keď sa výsledky analýzy LISA z roku 2020 porovnali s výsledkami z predchádzajúcich dvoch parlamentných volieb, bolo viditeľné, že dochádzalo k postupnému zväčšovaniu existujúcich zhlukov v čase. V prípade zhluku obcí s nízkou volebnou účasťou na Záhorí však došlo k jeho zániku.

Výrazne sa nemenili ani faktory ovplyvňujúce rozloženie volebnej účasti. Vo všetkých troch skúmaných voľbách bola volebná účasť vyššia v obciach s vyšším podielom rímskokatolíckych veriacich, vysokoškolsky vzdelaných osôb a vyšším migračným saldóm. Naopak volebná účasť bola nižšia v obciach s vyšším podielom nezamestnaných osôb a vyšším podielom rómskej národnosti. Medzi skúmanými voľbami bol viditeľný i narastajúci pokles volebnej účasti v obciach s vyšším podielom maďarského obyvateľstva. Vo voľbách v roku 2020 došlo k výraznému poklesu významu vplyvu podielu ľudí vo veku nad 65 rokov na volebnú účasť, avšak istý pokles bol zjavný i medzi rokmi 2012 a 2016.

V rámci analýzy volebnej účasti vo veľkostných kategóriách obcí vidno, že vývoj volebnej účasti k veľkosti obce mal tvar písmena U v prvých dvoch skúmaných voľbách. Najvyššia volebná účasť bola v obciach do 500 obyvateľov a potom v obciach nad 50 000 obyvateľov. Naopak najnižšia účasť bola v obciach od 10 000 do 50 000 obyvateľov. Vo voľbách v roku 2020 bola priemerná volebná účasť v najväčších mestách vyššia než v najmenších obciach, pričom v najmenších obciach bola na úrovni celoslovenského priemeru. Aj napriek tomu nie je možné hovoriť o nejakej výraznej zmene v rozložení volebnej účasti, pretože trend nárastu volebnej účasti v najväčších mestách a poklesu v najmenších obciach bol viditeľný i v predchádzajúcich voľbách.

Na základe týchto zistení sa dá povedať, že parlamentné voľby v roku 2020 boli z hľadiska rozloženia volebnej účasti pokračovaním nastolených trendov z predchádzajúcich parlamentných volieb. V socioekonomicky rozvinutejších regiónoch na západe a severozápade Slovenska je volebná účasť vyššia. Naproti tomu menej rozvinutý juh stredného Slovenska a východná časť republiky má dlhodobo nízku volebnú účasť. Je otázkou, či sociálne deprimované a chudobnejšie vrstvy obyvateľstva v menej rozvinutých regiónoch sú sklamané z politiky na toľko, že neveria, že voľby dokážu v ich životoch niečo zmeniť. Tejto otázke by sa mohli venovať ďalšie výskumy v rámci problematiky volebnej účasti.

PodĎakovanie

Tento článok vznikol v rámci projektu špecifického výskumu MUNI/A/1356/2019 „Výzkum proměn geografických procesů a vztahů v prostoru a čase“.

Literatúra

- BIRCH, S. 2003. *Electoral Systems and Political Transformation in Post-communist Europe*. Basingstoke, Palgrave.
- GYÁRFÁŠOVÁ, O., KRIVÝ, V. 2013. Vzorce voličského správania. In Krivý, V. (ed.) *Ako sa mení slovenská spoločnosť*. Bratislava, Sociologický ústav SAV, 257-342.
- HENDL, J. 2012. *Přehled statistických metod. Analýza a metaanalýza dat*. Praha, Portál.
- KEVICKÝ, D. 2020. Priestorové rozloženie volebnej účasti v parlamentných voľbách v slovenských okresoch v rokoch 1990 až 2016. *Geographia Cassioviensis*, 14, 64-76.
- KEVICKÝ, D., DANĚK, P. 2020. Kde sa chodí voliť? Faktory ovplyvňujúce geografické rozloženie volebnej účasti v slovenských parlamentných voľbách. *Geografický časopis*, 72 (1), 5-25.

- KNACK, S. 1992. Civic Norms, Social Sanctions, and Voter Turnout. *Rationality and Society*, 4, 133-156.
- KOSTADINOVA, T. 2003. Voter turnout dynamics in post-communist Europe. *European Journal of Political Research*, 42, 741-759.
- KOSTELECKÝ, T. 2001. *Vzestup nebo pád politického regionalismu? Změny na politické mapě v letech 1992 až 1998 – srovnání České a Slovenské republiky*. Praha, Sociologický ústav Akademie věd České republiky.
- KOSTELECKÝ, T., KRIVÝ, V. 2015. Urbánno-rurálne rozdiely voličského správania v Česku a na Slovensku. *Sociológia*, 47, 390-413.
- KRIVÝ, V. 2012. Výsledky volieb '12: čo sa zmenilo, čo zostáva. In Krivý, V. (ed.) *Slovenské voľby '12: čo im predchádzalo, postoje a výsledky*. Bratislava, Sociologický ústav SAV, 47-136.
- LINEK, L. 2015. Účast ve sněmovních volbách v roce 2013: zdroje, mobilizace a motivace. *European Electoral Studies*, 10, 76-90.
- MADLEŇÁK, T. 2012. *Regionálna diferenciácia volebného správania na Slovensku (1998 – 2010)*. Bratislava, VEDA.
- MADLEŇÁK, T., PINK, M. 2012. Základné priestorové vymedzenie voličskej základne politických strán na Slovensku 1994 – 2010. In Pink, M. (ed.) *Volební mapy České a Slovenské republiky po roce 1993: vzorce, trendy, proměny*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 47-88.
- MAŠKARINEC, P. 2014. *Volební geografie Libereckého kraje 1992–2010. Voličské chování z pohledu explorační prostorové analýzy dat (ESDA)*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury.
- MAŠKARINEC, P. 2015. Nekonečný příběh. Pokračující stabilita voličské podpory Komunistické strany Čech a Moravy v parlamentních volbách 2006–2013. *Politické vědy*, 18, 135-160.
- MIKUŠ, R. 2014. Politická diferenciácia územia Slovenska z pohľadu volebných preferencií. In Lauko, V. (ed.) *Regionálne dimenzie Slovenska*. Bratislava, Univerzita Komenského, 67-125.
- MIKUŠ, R., GURŇÁK, D. 2014. Špecifiká volebnej účasti v obciach Košického kraja vo voľbách na rôznych úrovniach v rokoch 1999 – 2014. *Geographia Cassioviensis*, 8, 150-161.
- NORRIS, P. 2000. *A Virtuous Circle: Political Communications in Postindustrial Societies*. Cambridge, Cambridge University Press.
- NOVÝ, M. 2013. Volební účast a její determinanty ve starých a nových demokraciích Evropy. *Sociológia*, 45, 195-228.
- PACEK, A. C., POP-ELECHES, G., TUCKER, J. A. 2009. Disenchanted or Discerning: Voter Turnout in Post-Communist Countries. *Journal of Politics*, 71, 473-491.
- PLEŠIVČÁK, M., BUČEK, J., BAČÍK, V., KUSEŇDOVÁ, D. 2016. Theoretical and methodological notes on current options related to examination of voting behaviour – The geographical approach. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, 60, 151-170.
- RABUŠIC, L. 2004. *Mnohonásobná lineární regrese*. [online] [cit. 2020-08-17]. Dostupné na: <https://is.muni.cz/el/1423/podzim2004/SOC418/multipl_regres_1.pdf>
- ROSENSTONE, S. J., HANSEN, J. M. 2009. *Mobilization, participation, and democracy in America*. New York, Longman.
- RYBÁŘ, M., SPÁČ, P., VODA, P., NEMČOK, M. 2017. *Po stopách politického zemetřesení: Parlamentní volby na Slovensku v roce 2016*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury.
- SPURNÁ, P. 2008. Prostorová autokorelace – všudypřítomný jev při analýze prostorových dat? *Sociologický časopis*, 44, 767-788.
- SZABÓ, B., TÁTRAI, P. 2016. Regional and social cleavages in the Slovak elections after the change of the regime. *Geografický časopis*, 68 (3), 195-212.

- ŠÚ SR, 2011. *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011*. [online] [cit. 2020-08-17]. Dostupné na: <<https://slovak.statistics.sk>>
- ŠÚ SR, 2012. *Volby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2012*. [online] [cit. 2020-08-17]. Dostupné na: <<http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2012/menu/indexd.jsp@lang=sk.htm>>
- ŠÚ SR, 2016. *Volby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2016*. [online] [cit. 2020-08-17]. Dostupné na: <<http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2016/sk/download.html>>
- ŠÚ SR, 2020a. *Evidovanie uchádzači o zamestnanie*. [online] [cit. 2020-08-17]. Dostupné na: <<http://datacube.statistics.sk>>
- ŠÚ SR, 2020b. *Indexy vekového zloženia*. [online] [cit. 2020-08-17]. Dostupné na: <<http://datacube.statistics.sk>>
- ŠÚ SR, 2020c. *Pramenné dielo – Pohyb obyvateľstva*. [online] [cit. 2020-08-17]. Dostupné na: <<https://slovak.statistics.sk>>
- ŠÚ SR, 2020d. *Volby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2020*. [online] [cit. 2020-08-17]. Dostupné na: <<https://volbysr.sk/sk/download.html>>
- VLACHOVÁ, K. 2012. Volební neúčast: kdo nešel k volbám? In Linek, L. (ed.) *Voliči a volby 2010*. Praha, Sociologické nakladatelství, 63-86.
- WOLFINGER, R. E., ROSENSTONE, S. J. 1980. *Who Votes?* New Haven, Yale University Press.

Voter turnout in Slovakia in 2020 from geographic view – change or stability?

Summary

This study analysed changes of the spatial distribution of voter turnout in parliamentary elections Slovakia in 2012, 2016 and 2020. First, the theories are introduced, which most often explain regional differences in the level of turnout. Societal modernization theory assumes that the more advanced the modernization of society, the higher the turnout in the elections. Indicators used to measure the degree of modernization are, for example, the rate of urbanization or the index of economic or human development. Theory of disenchanted voting is used to explain developments and regional differences in turnout in post-socialist states. According to this theory, turnout is lower in more developed areas. The socioeconomic status theory assumes that the socioeconomic characteristics of individuals (such as education, employment, age) influence their decision to go to the polls. Mobilization theory assumes that the decision to go or not to vote is significantly influenced by the environment of voters.

The territorial units used for the analysis were municipalities. A local indicator of spatial association (LISA) was used to determine clusters with high or low turnout. Multiple linear regression was used to determine significant factors affecting turnout. The number of voters registered in the electoral rolls of municipalities weighted the variables entering the analysis. The independent variables were chosen to relate to those aspects of the social structure and location of the municipalities with which the above-mentioned theories of turnout work.

The results of the LISA analysis showed that municipalities with a high turnout in 2020 were concentrated from Bratislava and its surroundings to the northeast to the Orava region and around Prešov in eastern Slovakia. In contrast, clusters of municipalities with low turnout were concentrated mainly on the borders with Hungary and Ukraine. When comparing the results of the individual elections, gradual enlargement of the existing clusters was visible. However, in the case of a group of municipalities with low turnout in the Záhorie region, it disappeared.

The factors influencing the distribution of turnout did not change significantly either. Turnout was higher in municipalities with a higher proportion of Roman Catholic believers, university graduates and a higher migration balance. Turnout was lower in municipalities with a higher share of unemployed persons and a higher share of Roma nationality. Furthermore, a growing decline in turnout in municipalities with a higher percentage of the Hungarian population was visible. In the 2020 elections, there was a significant decrease in the importance of the impact of the share of people over the age of 65 on turnout, but a certain decrease was also clear between 2012 and 2016.

As part of the analysis of turnout in the size categories of municipalities, the development of turnout to the size of the municipality was U-shaped in two elections in 2012 and 2016, but not for in 2020 elections. The highest turnout was in municipalities with less than 500 inhabitants and then in municipalities with over 50,000 inhabitants. On the contrary, the lowest participation was in municipalities from 10,000 to 50,000 inhabitants. The only difference that was recorded in the 2020 elections between turnout and the size of the municipality was that in 2020, the average turnout in the largest cities was higher than in the smallest municipalities. However, it is not possible to speak of any significant change in the distribution of turnout, as the trend of increasing turnout in the largest cities and declining in the smallest municipalities was also visible in previous elections.

The parliamentary elections in 2020 were a continuation of the established trends from the previous parliamentary elections in 2012 and 2016. Turnout is higher in socioeconomically developed regions in the west and northwest of Slovakia. In contrast, the less developed south of central Slovakia and the eastern part of the republic have long had a low turnout. The question is whether the socially depressed and poorer inhabitants in less developed regions are so disappointed with politics that they do not believe that elections can change anything in their lives. Further research in the field of turnout could address this issue.